

Sosiaali- ja terveysministeriölle
VN/28672/2023
STM077:00/2023

LAUSUNTO SAIRAANKULJETUKSEN KUSTANNUSTEN KORVAUSTAKSASTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN MUUTTAMISESTA

Hyvinvointiala HALI ry kiittää mahdollisuudesta lausua sairaankuljetuksen korvaustaksan tarkistamisesta. Sairaankuljetusten kustannusten korvaus turvaa osaltaan vakuutettujen yhdenvertaista oikeutta saada tutkimusta ja hoitoa. Korvausten on syytä seurata kustannuskehitystä, jotta ensihoidon toiminta voidaan turvata. STM valmisteleva korvausten tarkistus on täten perusteltu ja tarpeen.

Asetusluonnoksen taustalla oleva virheellinen sairaankuljetusindeksi on korjattava

Valtioneuvoston asetuseräluonnoksen mukaan korvaustaksan tarkistaminen perustuu Tilastokeskuksen ylläpitämään sairaankuljetusliikenteen kustannusindeksiin. Noin kaksi kolmasosaa indeksistä muodostuu palkoista ja välillisistä palkoista. Suomen Sairaankuljetusliitto SSK ry ilmoittaa Tilastokeskukselle yksityisen ensihoidon työehtosopimuksen mukaisen taulukkopalkan indeksin pistelukujen laskemiseksi. Tämä tarkoittaa sitä, että palkkojen ja välillisten palkkojen (eli sivukulujen) pisteluku nousee prosentuaalisesti kulloisenkin palkankorotuksen verran. Esim. 1.8.2021 taulukkopalkkoja korotettiin 2,9 prosenttia, ja vastaava korotus on havaittavissa elokuun 2021 pisteluvussa. Tietojen ilmoittamisen tai indeksin laskennan viiveen takia 1.9.2022 tehty 2,0 prosentin palkankorotus näkyy indeksissä vasta lokakuun 2022 pisteluvussa, eli kuukautta myöhemmin.

Taulukkopalkkoja korotettiin yksityisen ensihoidon työehtosopimuksen mukaisesti 1,0 prosentilla 1.12.2022 ja 3,5 prosentilla 1.6.2023. Nämä korotukset eivät näy pisteluvussa vastaavina korotuksina. Näiden korotusten sijaan palkkojen ja välillisten palkkojen pisteluvut ovat nousseet vain 1,4 prosenttia elokuun 2023 pisteluvusta alkaen. Indeksissä on siis virhe, jonka syynä vaikuttaa olevan joko palkkataulukon väärän luvun ilmoittaminen tai palkkataulukon lukujen virheellinen tulkinta. Käytettäessä oikeita, 1,0 ja 3,5 prosentin korotuksia, palkkojen pisteluku syyskuussa 2023 olisi 142,5 (virheellisessä indeksissä 138,3) ja välillisten palkkojen pisteluku 137,4 (virheellisessä indeksissä 133,4).

Syyskuun 2023 kokonaisindeksin pisteluvun pitäisi näin ollen olla 143,8, kun asetuseräluonnoksen pohjalla olevassa virheellisessä indeksissä se on 141,0. Kun syyskuun 2022 pisteluku on 132,8, niin syyskuuhun 2023 nähden oikea korotus pitäisi olla 6,17 prosentin sijaan 8,27 prosenttia.

HALIn käsityksen mukaan Tilastokeskus on korjaamassa indeksiin sisältyneitä virheitä tämän lausunnon kirjoitushetkellä (22.11.2023). Tilastokeskus korjaa mahdollisesti myös syyskuun 2022 indeksipistelukua, koska palkankorotus tuli voimaan 1.9.2022, mutta asetuseräluonnoksen pohjalla olevassa indeksissä korotus oli vasta lokakuun 2022 pisteluvussa. **Mikäli syyskuun 2022 pistelukua korjataan, tulee nyt tekeillä olevassa sairaankuljetustaksan korotuksessa käyttää edelleen alkuperäistä pistelukua 132,8.** Muutoin indeksitarkistus perustuisi virheelliseen kustannuskehitykseen ja 2,0 prosentin työvoimakustannusten kasvu jäisi kokonaan huomioimatta.

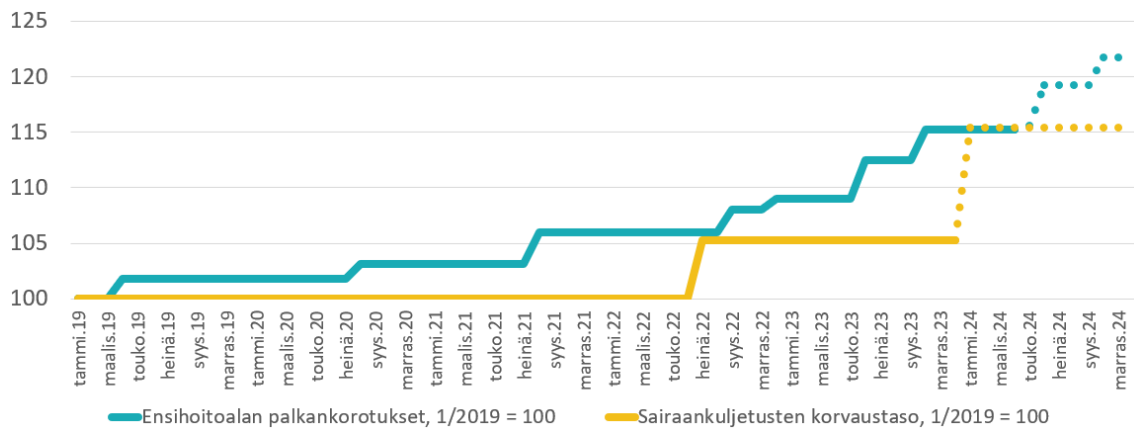
Taksan tarkistuksen perusteena on käytettävä lokakuun pistelukua

HALIn käsityksen mukaan sairaankuljetuksen kustannusindeksin em. virheiden korjauksen yhteydessä Tilastokeskus tuottaa STM:n käyttöön myös lokakuun 2023 pisteluvun. Korvaustaksan tarkistus perustuu kulloinkin viimeisimpään käytettävissä olevaan pistelukuun. **STM:n on ehdottomasti käytettävä lokakuun 2023 pistelukua korvaustaksan tarkistuksessa.** Lokakuun pistelukuun sisältyy oleellinen kustannusten kasvu 2,7 prosentin palkankorotuksen muodossa 1.10.2023 alkaen. Tällöin lokakuun pisteluku kuvaa vuoden 2024 kustannustasoa merkittävästi syyskuun pistelukua paremmin.

Asetusluonnoksen liitteenä ollut kustannusindeksi ulottuu vain syyskuuhun 2023, mutta mikäli muut kustannuserät säilyisivät muuttumattomina, olisi lokakuun 2023 indeksipisteluku noin 146,2. Kun käytetään korjattua indeksiä ja viimeisintä pistelukua, niin korvaustaksan korotus olisi noin 10,1 prosenttia asetusluonnokseen sisältyneen 6,17 prosentin sijaan. Täsmällisen pisteluvun ja korotuksen pitää pohjautua toki Tilastokeskuksen muodostaman tietoon.

Korvaustaksan jälkeenjääneisyys korjattava

Korvaustaksan keskeinen ongelma on sen jälkeenjääneisyys sairaankuljetuksen todellisesta kustannustasosta. Ensihoidon ylivoimaisesti merkittävien kustannuserä ovat henkilöstökulut. Kuviossa 1 on esitetty yksityisen ensihoitoalan sekä sote-sopimuksen palkankorotukset sekä sairaankuljetuksen kustannusten korvaustaso vuoden 2019 alusta vuoden 2024 loppuun.

Kuvio 1. Yksityisen ensihoitoalan työehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset 1.1.2019 – 30.4.2024, sote-sopimuksen mukaiset palkankorotukset 1.5.2024 alkaen ja sairaankuljetuksen kustannusten korvaustaso 10,1 prosentin korotuksella 1.1.2024 alkaen

Kuviosta nähdään, että sairaankuljetusten korvaustaso on laahannut palkankorotusten perässä ainakin edelliset viisi vuotta. Vuoden 2019 alusta tähän hetkeen (marraskuu 2023) palkankorotukset ovat yhteensä 15,2 prosenttia, kun korvaustaso on noussut vain 5,3 prosenttia. Korvausten taso on noin 10 prosenttiyksikköä jäljessä vuoden 2019 alusta tarkasteltuna.

Keltainen katkoviiva kuvaa 10,1 prosentin korotusta vuoden 2024 alusta. Tämä on korjattuun indeksiin ja sen lokakuun 2023 pistelukuun perustuva korotus, mikä esitettiin edellä. On syytä huomata, että asetusluonnokseen sisältyneellä 6,17 prosentin korotuksella keltainen katkoviiva jäisi merkittävästi kuvassa esitetyn tason alle. 10,1 prosentin korotus nostaisi korvaustason hetkellisesti palkankorotusten tasolle, mutta jäisi taas merkittävästi jälkeen, mikäli yksityisen ensihoitoalan palkankorotukset noudattelisivat sote-sopimuksen suuruusluokkaa. Se on kuvattu sinisellä katkoviivalla.

Vuoden 2024 lopussa korvaustaso olisi edelleen 6,3 prosenttia palkankorotuksia jäljessä, mikäli verrokkina käytetään sote-sopimuksen mukaisia korotuksia.

Edellä todetun perusteella Hyvinvointiala HALI esittää, että

- 1. 5,3 prosentin korotusta jatketaan asetusluonnoksessa esitetyn mukaisesti;**
- 2. 6,17 prosentin korotuksen sijaan käytetään korjattuun lokakuun 2023 pistelukuun perustuvaa korotusta (noin 10,1 prosenttia); ja**
- 3. korvaustason jälkeenjääneisyyttä korjataan erillisellä 6,3 prosentin korotuksella.**

10,1 prosentin korotus lisäisi sairausvakuutuksen matkakorvausmenoja noin 10,8 milj. euroa, josta valtion osuus olisi noin 7,2 milj. euroa. Lisäksi 6,3 prosentin korotus kasvattaisi korvausmenoja noin 7,4 milj. euroa, josta valtion osuus olisi noin 5,0 milj. euroa.

STM:n ohjeistettava hyvinvointialueita kiinteähintaisissa sopimuksissa

Kustannusten korvaus turvaa vakuutettujen yhdenvertaista oikeutta päästä hoitoon. Korvaustaksan korotus ei kuitenkaan turvaa kyseistä oikeutta, mikäli se ei kohdistu ensihoitopalvelun tuotantoon. Kiinteähintaisissa ostopalvelusopimuksissa ostaja eli hyvinvointialue voi pitää korvaustaksan korotuksen itsellään. Tällöin rahoitus taksan korotuksen osalta ei kohdistu ensihoitopalveluun, vaan hyvinvointialueen muuhun toimintaan. Tilanne on sairausvakuutuslain näkökulmasta kyseenalainen, jos korotus ei kohdistu lainkaan palveluntuottajalle ja sitä kautta ensihoitoon. **STM:n on ohjeistettava hyvinvointialueita kohdistamaan taksan korotus palveluntuottajille myös kiinteähintaisissa sopimuksissa.**

Sairaankuljetuksen kustannusindeksin julkaisua on jatkettava

Tilastokeskus on lopettanut sairaankuljetuksen kustannusindeksin säännöllisen laskennan ja julkaisun. Indeksi on tärkeä ensihoidon järjestämisen, tuottamisen ja ostopalvelusopimusten kannalta. HALI vetoaa STM:ään, jotta indeksin säännöllistä julkaisua jatketaan. Julkinen tieto auttaa myös havaitsemaan mahdolliset indeksiin sisältyvät virheet.

Ensihoidon rahoitusvastuuta ei tule siirtää hyvinvointialueille ennen kuin hyvinvointialueiden oman tuotannon kustannukset julkaistaan

Orpon hallituksen ohjelman mukaan ensihoitoon liittyvien kuljetusten rahoitusvastuu siirretään kokonaisuudessaan hyvinvointialueille. Rahoitusvastuun siirtoon sisältyy merkittävä riski siitä, että ensihoidon ja potilassiirtojen markkinat kuihtuvat hyvinvointialueiden siirtäessä palvelun tuottamisen omaksi toiminnakseen. Tämä poistaisi markkinamekanismin ensihoidosta haitaten sen kehittymistä ja tehokkuutta.

Yksityinen ensihoito on kustannuksiltaan hyvin kilpailukykyistä hyvinvointialueiden omaan tuotantoon verrattuna. Vaikka ostopalvelujen hinta tiedetään tarkalleen, niin hyvinvointialueiden oman tuotannon kustannusta harvoin selvitetään saatikka julkaistaan. Valtion on edellytettävä hyvinvointialueita julkaisemaan ensihoidon valmiustuntihintansa sekä potilassiirron keskimääräiset kustannukset ennen, kuin ensihoidon rahoitusvastuun osalta tehdään päätöksiä. Tämä mahdollistaisi tietoon perustuvan päätöksenteon sekä rahoituksen uudistamisen että hyvinvointialueiden toiminnan osalta.

Hyvinvointiala HALI ry on valmis rakentamaan yhteistyöhön STM:n kanssa ensihoidon rahoituksen kehittämisessä.

Lisätiedot:

Joel Kuuva
pääekonomisti
Hyvinvointiala HALI ry
joel.kuuva@hyvinvointiala.fi
p. 050 414 6444